רדיפת סטודנטים פלסטינים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל במהלך המלחמה

נתונים בדבר הליכים משמעתיים נגד סטודנטים פלסטינים בעקבות פרסומיהם ברשתות החברתיות מאז 7.10.2023

מעודכן עד ל-25.3.2024

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

הקדמה

מאז ה-7 באוקטובר, הועמדו לדין משמעתי בעיקר וברוב מוחלט סטודנטים פלסטינים בעשרות מוסדות להשכלה בישראל בגין פרסומיהם ברשתות החברתיות.

מוסדות אלה חרגו מגבולות הסמכות שנתונה להם לפי חוק זכויות הסטודנט, המאפשר למוסדות להעמיד סטודנטים לדין משמעתי אך ורק במקרים של עבירות שהוגדרו בתקנוניהם והקשורים ללימודים במוסד. מעבר לכך, ההליכים האלו יצרו מרחב אקדמי עוין, מסית ולא בטוח עבור סטודנטים וחברי סגל פלסטינים רבים. מרחב אקדמי זה אינו משאיר מקום למגוון דעות ואינו מאפשר חשיבה ביקורתית בהקשר למלחמה הנוכחית על עזה.

כך למשל, אנו עדים בחודשים האחרונים להפגנות של סטודנטים יהודים הדורשים להרחיק סטודנטים שננקטו נגדם הליכים משמעתיים מהלימודים ומהמעונות. וזאת, אף שבחלק מהמקרים היו אלה סטודנטים שזוכו. סקרים שנערכו בקרב הסטודנטים הערבים, מצביעים כי נפגעה תחושת הביטחון שלהם בסביבת הקמפוס ואף שיעור גבוה מהסטודנטים שהשיבו לסקר שקלו מחדש את המשך לימודיהם.

הנתונים המוצגים להלן הינם עדכון למצגת הנתונים שפרסם מרכז עדאלה ביום 25.11.2023 (ראה כאן) ומציגים תמונת מצב עדכנית נכון לתאריך 25.3.2024.

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

אופיים של הפרסומים אשר הובילו להליכים משמעתיים

בכל התיקים שטופלו על ידי מרכז עדאלה, לא נמצאו חריגות מגבולות חופש הביטוי. חלק ניכר מן הפרסומים מצויים בתוך מנעד רחב של תלונות בגין פרסומים שאין להם קשר למלחמה, אך התפרשו בעיני המוסדות כהבעת תמיכה בטרור. בין פרסומים אלה ניתן למצוא למשל, תכנים שפורסמו עוד לפני השבעה באוקטובר, תצלומים מאירועים אישיים ומשמחות, או אפילו סרטונים הלקוחים מטלנובלות. לעיתים, אף יוחס לסטודנטים אחריות על תכנים שהם כלל לא שיתפו, אך ורק משום שהם נוצרו בידי משתמש שהם שיתפו את תכניו בעבר. כמו כן, בעת הנוכחית אפילו פרסום סמלים לאומיים כמו הדגל הפלסטיני היווה לעיתים עילה לפתיחה בהליך משמעתי.

שרירותיות זו התבטאה גם בהליכים שנפתחו נגד סטודנטים אך ורק משום שהביעו עמדות שעשויות לאתגר את הקונצנזוס הישראלי. כל פרסום אשר תוכנו לא התיישב עם הנרטיב הישראלי למתקפת חמאס ב-7 באוקטובר ולאירועים שהובילו אליהם, סיכן את מפרסמיו בהליך משמעתי. כך למשל, אפילו פרסום כתבות עיתונאיות אשר מהן עלתה ביקורת על מעשי הצבא הישראלי, או הטלת ספק באמינות חלק מתיאורי הטבח בעוטף עזה, היוו בסיס לחלק מהתלונות, וזאת גם אם המקור היה מן המדיה הישראלית ובעברית. השימוש במושגים כמו "השמדת עם", "טבח" או "טיהור אתני" לתיאור המתחרש בעזה נאסר הלכה למעשה.

אפילו פרסומים שהביעו סולידריות עם תושבי עזה שכללו תפילות לשלומם, או תמונות של ההרס והחורבן ברצועה שימשו לעתים בסיס לתלונות. גם פסוקים מהקוראן, תפילות וטקסטים דתיים אחרים, זכו בכתבי התביעה לפרשנות המתעלמת מהקשרם הדתי והחברתי. המוסדות ייחסו לטקסטים דתיים שאנשי חמאס עשו בהם שימוש בעבר, כוונה של הסטודנט להזדהות עם הארגון ועם מעשי ה-7 באוקטובר. בדומה לכך, כל פרסום של תצלומים מן האירועים, אף אם לא התלווה אליהם כיתוב כלשהו, שימש בסיס להרשעה.

לדעת מרכז עדאלה מאחורי הדפוסים האמורים, עומדת נקודת מבט גזענית המייחסת למפרסמים כוונות אך ורק בשל זהותם, כשנקודת המוצא כלפי הסטודנטים הערבים היא שעל כתפיהם מונח הנטל להוכיח כי אינם תומכי טרור.

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

סטודנטים מ-36 מוסדות פנו לעדאלה

- מרכז עדאלה מייצג 95 סטודנטים מבין הפונים, ומעניק להם ייעוץ וייצוג משפטי בשלבים שונים של ההליכים המשמעתיים נגדם.
- הנתונים בדו"ח אינם מקיפים את כל התופעה. לפי הערכה של איגוד הסטודנטים הערבים, סה"כ הסטודנטים הפלסטינים אשר נפתחו נגדם הליכים משמעתיים עומד על כ-160 סטודנטים.

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

פילוח מספר ההליכים בהתאם למוסד אקדמי

בצלאל אקדמיה לאומנות ועיצוב ירושלים	14
אוניברסיטת חיפה	9
המכללה למינהל	8
המרכז האקדמי ויצו חיפה	8
המכללה האקדמית הדסה	7
המכללה האקדמית גליל מערבי	6
אוניברסיטת תל אביב	5
טכניון- מכון טכנולוגי לישראל	5
שנקר- הנדסה. עיצוב. אומנות.	5
המכללה האקדמית כנרת	5
המרכז האקדמי פרס	5
אוניברסיטת בן גוריון	5
רשת מכללות אורט	4
המכללה האקדמית עמק יזרעאל	3
מכללת עזריאלי	3
מכללת תל חי	3
המרכז האקדמי למשפט ועסקים רמת גן	3
המכללה האקדמית בית ברל	2
לימודי סיעוד ב"ח מאיר	2
המרכז האקדמי רופין	2
המכללה הטכנולוגית נוף הגליל	2
המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון	2
המכללה האקדמית רמת גן	2
האוניברסיטה העברית בירושלים	2
המכללה למינהל- המסלול האקדמי	1
הקריה האקדמית אונו	1
המכללה האקדמית נתניה	1
המרכז האקדמי לוינסקי- וינגט	1
מכללת קיי	1
המכללה האקדמית צפת	1
מכללת אפקה	1
מכללת תילתן	1
מכללת סמינר הקיבוצים	1
המכללה האקדמית אחווה	1
המכללה האקדמית ספיר	1
האקדמית תל-אביב - יפו	1

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

הרחקת סטודנטים ללא הליך

מבין 124 הסטודנטים שפנו לעדאלה:

- **8 סטודנטים קיבלו מכתב הרחקה מהלימודים לצמיתות באופן מידי וללא כל הליך משמעתי. רק בעקבות התערבות עדאלה, נפתח הליך משמעתי כלפי הסטודנטים והרחקתם הומרה להשעיה זמנית.**
- **בנוסף, ב-47% מהמקרים, הושעו זמנית הסטודנטים בטרם החל כל הליך משמעתי.**

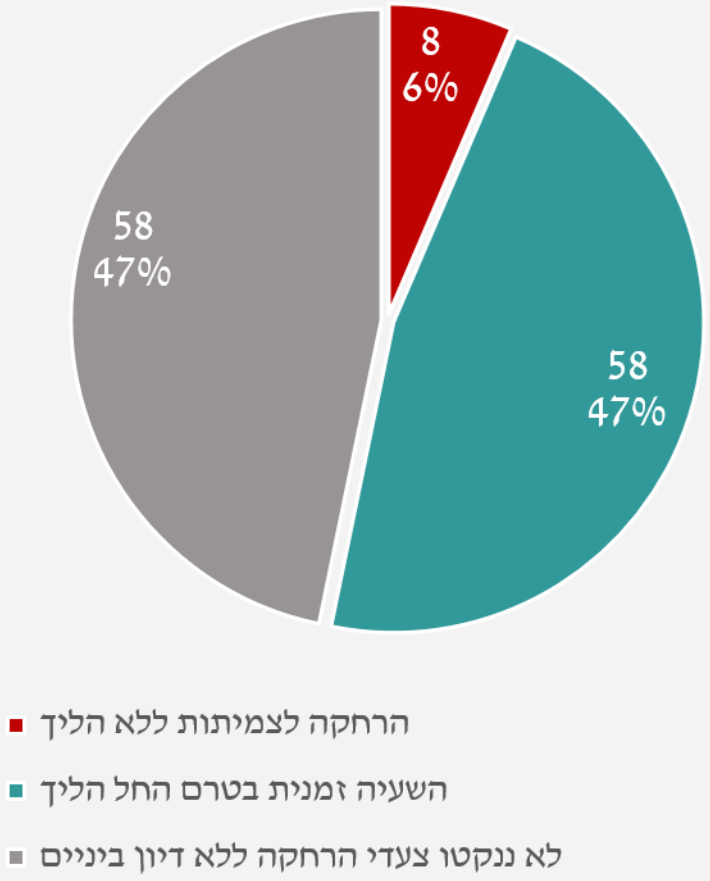

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

פילוח מגדרי

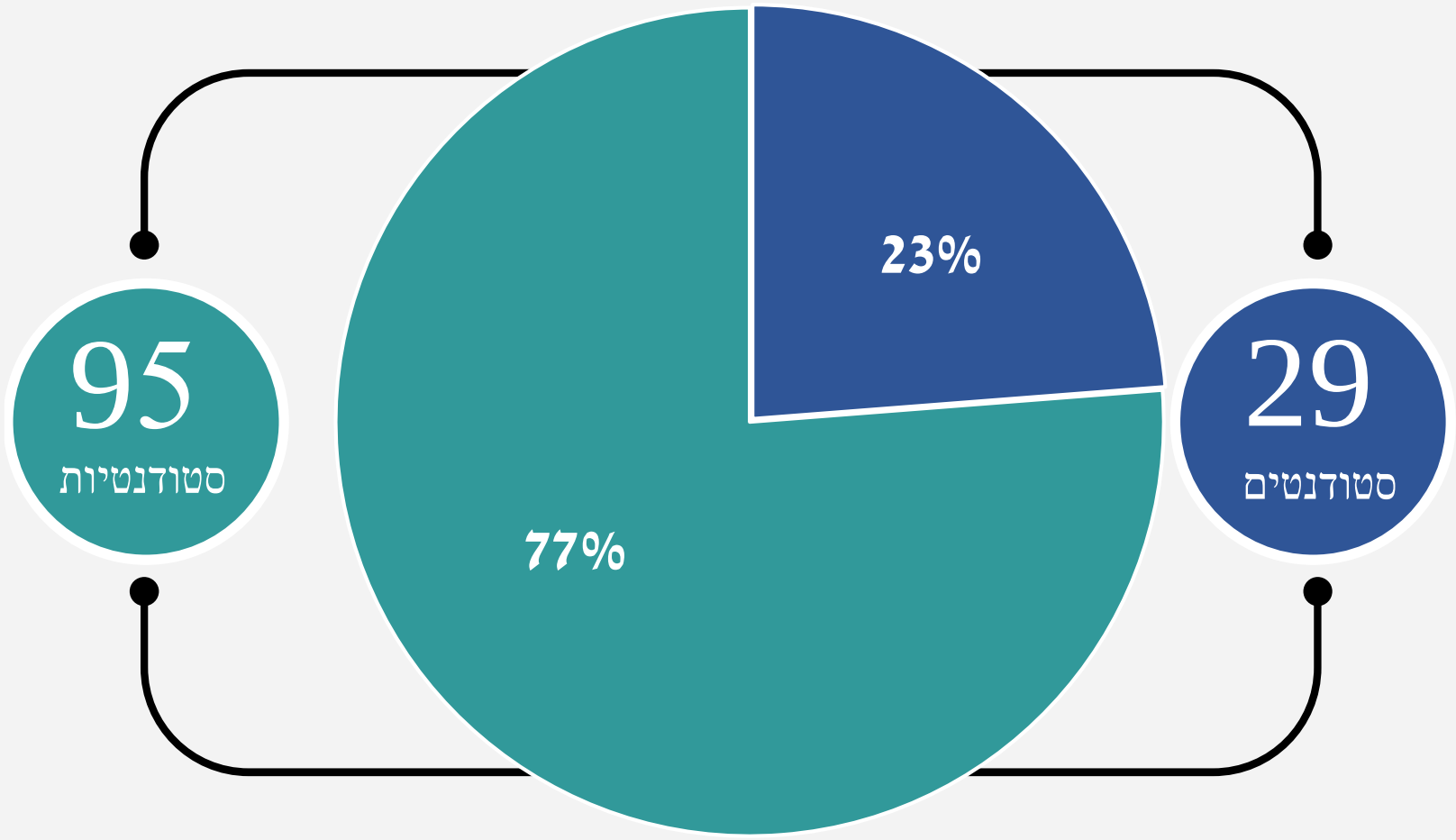

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

תוצאות תיקי עדאלה במוסדות נבחרים

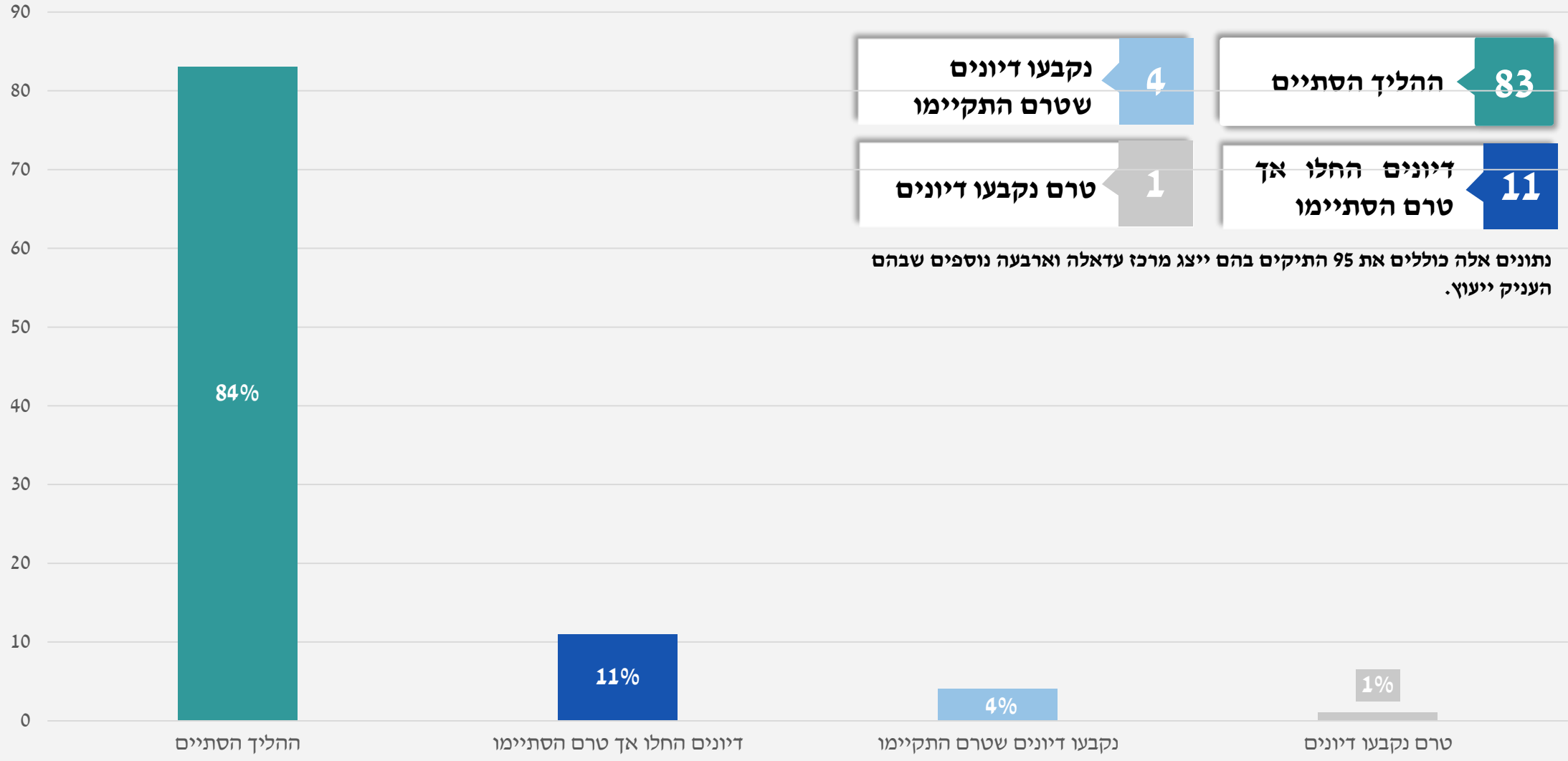

83 ההליך הסתיים	4 נקבעו דיונים שטרם התקיימו
11 דיונים החלו אך טרם הסתיימו	1 טרם נקבעו דיונים

נתונים אלה כוללים את 95 התיקים בהם ייצג מרכז עדאלה וארבעה נוספים שבהם העניק ייעוץ.

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

החלטות שנתקבלו עד כה

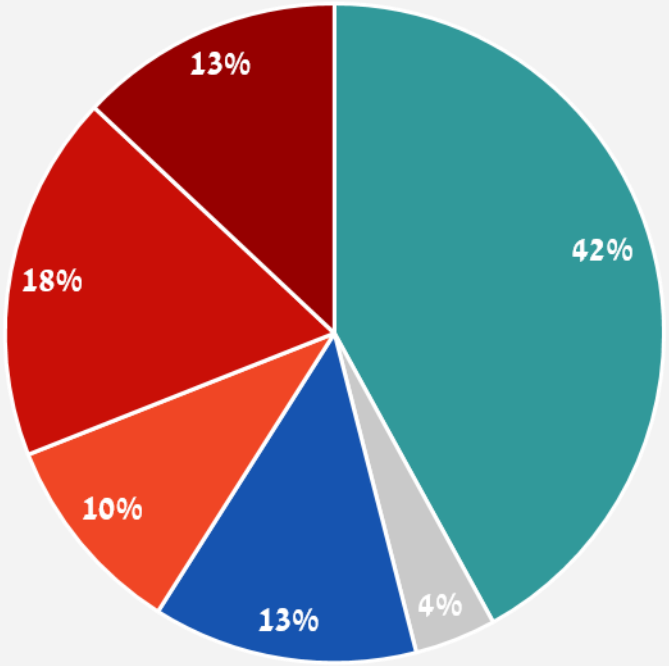

זיכוי (מוחלט, מחמת ספק או חזרה מהקובלנה)	35
הקפאה (הקפאת ההליך עקב הקפאת הלימודים במוסד בהחלטת הסטודנט)	3
עונש בעל "אופי חינוכי" (מכתב התנצלות, עשיה חברתית, קורס/פרויקט חברתי...)	11
השעיה למשך סמסטר או פחות	8
השעיה למשך שנה	15
השעיה מעל לשנה ועד הרחקה לצמיתות	11

החלטות שכללו יותר מעונש אחד נמנות כאן בהתאם לעונש החמור שבהן.

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

תוצאות תיקי עדאלה במוסדות נבחרים

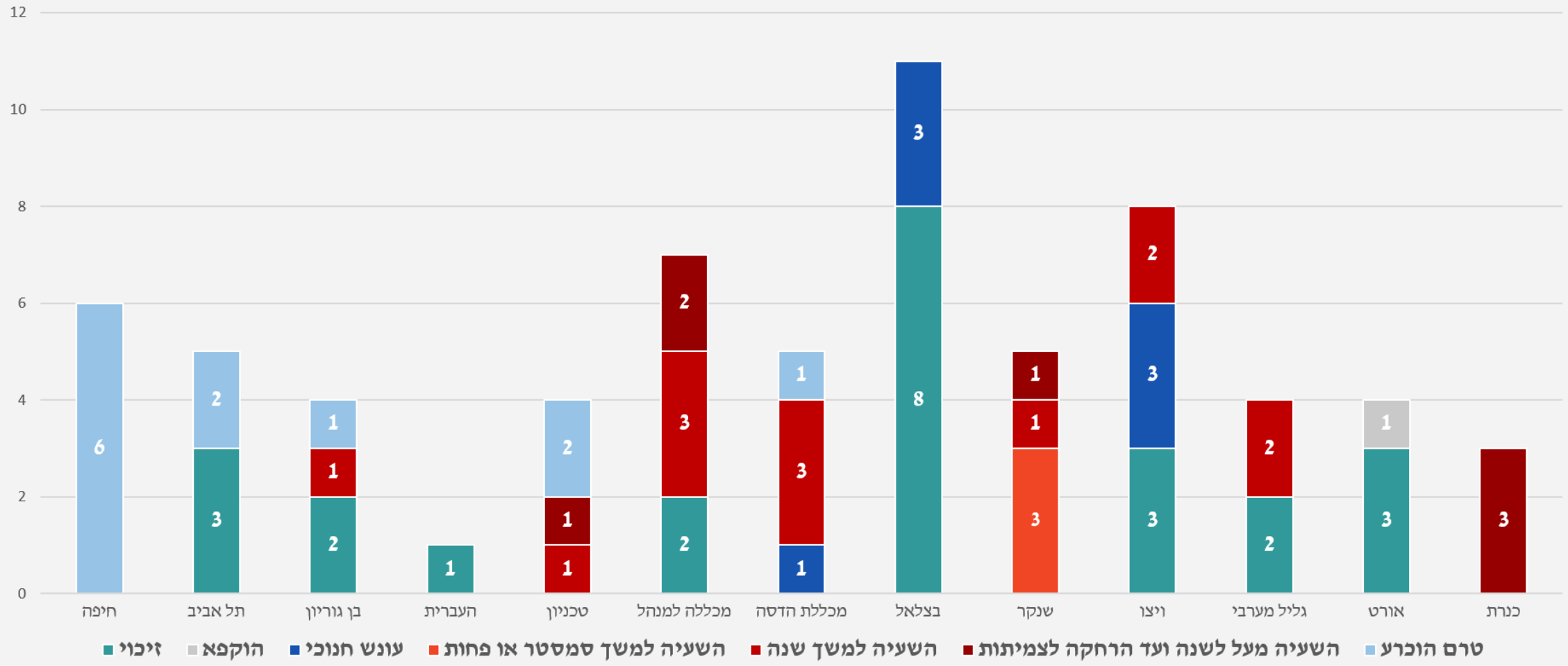

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

ערעורים

- הצוות המשפטי של ארגון עדאלה הגיש עד כה 20 ערעורים.
- שלושה מוסדות הגישו ערעורים אל ועדות המשמעת שלהן נגד זיכוי או קולת העונש לאחר מחאות של סטודנטים יהודים וקבוצות פוליטיות:
  - באוניברסיטת בן גוריון, הערעור התקבל והוחמר העונש לאחר שניתנה הזדמנות חריגה לעדות חוזרת שהתמקדה במחאה שעוררה ההחלטה המקורית בקרב סטודנטים.
  - במכללה למינהל-המסלול האקדמי, קבלת הערעור שינתה את התוצאה מזיכוי להרשעה, בהחלטה שכללה הסבר לקוני שהתעלם ממרבית הקביעות העובדתיות של ההחלטה המקורית.
  - במכללת עמק יזרעאל, ההליך טרם הוכרע.

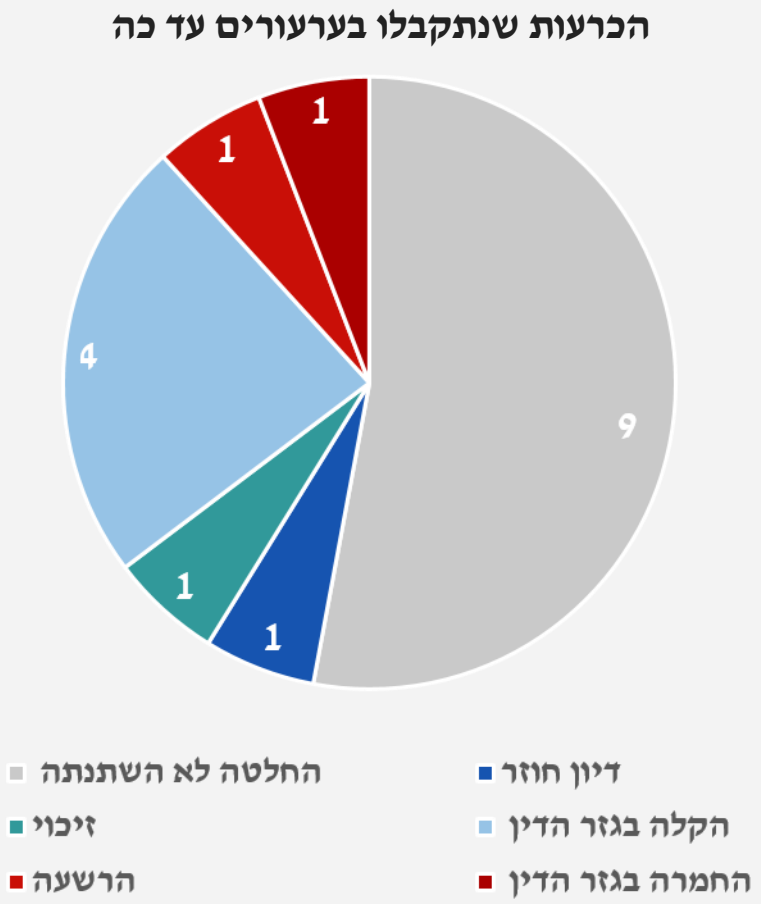

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).

העברת מידע למשטרה

- שר החינוך, יואב קיש, הנחה את המוסדות האקדמיים לטפל משמעתית בסטודנטים שלכאורה הביעו תמיכה או הזדהות עם ארגוני טרור, הזדהו עם מעשי טרור או הסיתו לביצועם, וכן להגיש תלונה נגד אותם סטודנטים אל משטרת ישראל.
- מספר מוסדות נענו לבקשת השר ואף חלקן הגישו תלונות במשטרה נגד הסטודנטים שלהם. העברת המקרה למשטרה הביאה בחלק מהמקרים לחקירת הסטודנטים ולמעצרם, ובמקרים אחדים אף להגשת כתבי אישום.
- במספר מקרים, ועדות המשמעת הרשיעו את הסטודנטים בהסתה ותמיכה במעשי טרור לאחר שרשויות האכיפה לא מצאו להעמידם לדין ולעיתים אף בחרו שלא להזמינם לחקירה.

מוסדות אשר העבירו פרסומי סטודנטים למשטרה

אוניברסיטת חיפה	המכללה למינהל
אוניברסיטת תל אביב	המרכז האקדמי רמת גן למשפט ועסקים
אוניברסיטת בר אילן	מכללת תל חי
אוניברסיטת בן גוריון	המרכז האקדמי רופין
טכניון	מכללת צפת

© כל הזכויות שמורות לעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל (2024). על המידע המופיע בדוח זה חלים דיני זכויות יוצרים, וכל שימוש בו מצריך ציון של המקור (מרכז עדאלה).